

Eindrapport

**ACTUALISERENDE QUICK SCAN BESCHERMDE PLANTEN-
EN DIERSOORTEN HOTELS VAN ORANJE TE NOORDWIJK**

Adviesbureau

Mertens

Eindrapport

ACTUALISERENDE QUICK SCAN BESCHERMDE PLANTEN- EN DIERSOORTEN HOTELS VAN ORANJE TE NOORDWIJK

rapportnr. 2017.2603

Oktober 2017

In opdracht van:
Salman Ruimtelijk Advies BV
Hofvennepark 15
2201 PZ Noordwijk

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en ecotoxicologie

Bezoekadres: Dr. Willem Dreeslaan 1 te Bennekom
Postadres: Postbus 367, 6700 AJ te Wageningen

T: 0317-428694
M: 06-29458456

E: info@adviesbureau-mertens.nl
I: www.adviesbureau-mertens.nl

© Adviesbureau Mertens BV, Wageningen, 2017.

Deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	2
1.1 INLEIDING.....	2
1.2 HET PLANGEBIED EN DE PLANNEN	2
1.3 DOELSTELLING VAN HET ONDERZOEK.....	6
1.4 OPBOUW RAPPORT.....	6
2. BESCHERMDE PLANTEN- EN DIERSOORTEN	7
2.1 WET NATUURBESCHERMING	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
2.2 RODE LIJST	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
3. METHODE	8
4. RESULTAAT INVENTARISATIE EN BEOORDELING	9
4.1 BESTAANDE GEGEVENS	9
4.2 FLORA	9
4.3 VLEERMUIZEN	9
4.4 OVERIGE ZOOGDIEREN	10
4.5 BROEDVOGELS.....	10
4.6 AMFIBIEËN	10
4.7 VISSSEN	10
4.8 REPTIELEN.....	10
4.9 OVERIGE.....	12
5. SAMENVATTENDE CONCLUSIE.....	13
GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	14
BIJLAGEN	15
1. PLANGEBIED	16
2. BEGRIPPEN.....	17

1. INLEIDING

1.1 Inleiding

Er is het voornemen voor de modernisering van de Hotels van Oranje te Noordwijk. De aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten vormt een te onderzoeken aspect omdat met de plannen effecten kunnen ontstaan op soorten die beschermd zijn via de Wet Natuurbescherming. Op grond hiervan is in het verleden onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde soorten. Deze onderzoeken zijn echter enigszins gedateerd en daarnaast is per 1 januari 2017 de Wet natuurbescherming van kracht geworden. Dit vormt de aanleiding om aan Adviesbureau Mertens B.V. uit Wageningen te vragen om deze onderzoeken te actualiseren. In dit rapport worden de resultaten van deze actualisatie gepresenteerd.

1.2 Het plangebied en de plannen

De globale ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1. In bijlage 1 is de exacte ligging weergegeven. Dit gebied bestaat uit de hotels van Oranje te Noordwijk, tussen de Koningin Wilhelmina Boulevard en de Parallel Boulevard, een hotel aan de Jan van Henegouwenweg en een voormalige garage aan de Golfweg. Het plan is om dit gebied te moderniseren dat zal samen gaan met verbouwing van de hotels van Oranje, sloop en uitbreiding van gemotoriseerd parkeren. In figuur 2 wordt een impressie gegeven van het plangebied.

Figuur 1. Globale ligging van het plangebied van hotels van Oranje te Noordwijk.

Vervolg figuur 2. Foto-impresie van het plangebied (hotels van Oranje te Noordwijk, tussen de Koningin Wilhelmina Boulevard en de Parallel Boulevard).

hotel aan de Jan van Henegouwenweg

Vervolg figuur 2. Foto-impresie van het plangebied (voormalige garage aan de Golfweg).

Vervolg figuur 2. Foto-impresie van het plangebied (daken).

Vervolg figuur 2. Foto-impressie van het plangebied (daken).

1.3 Doelstelling van het onderzoek

De doelstelling van het onderzoek is tweeledig. Enerzijds wordt inzichtelijk gemaakt welke wettelijk beschermde natuurwaarden in het kader van de soortbescherming van planten- en diersoorten te verwachten zijn. Anderzijds worden de consequenties van deze aanwezigheid voor de planontwikkeling weergegeven. Gelet op de opdracht genoemd in de inleiding en de doelstelling, is het van belang dat de volgende vragen worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde planten- en diersoorten komen mogelijk voor ter plaatse van en in de directe omgeving van het plangebied?
2. Welke verwachte wettelijk beschermde planten- en diersoorten ondervinden nadelen van de plansituatie?
3. Hoe dient te worden omgegaan met eventuele negatieve effecten van de plansituatie op wettelijk beschermde planten- en diersoorten?

1.4 Opbouw rapport

Na een korte uitleg over de soortbescherming van de Wet natuurbescherming (hoofdstuk 2) komen achtereenvolgens aan de orde:

- De onderzoeksmethode (hoofdstuk 3).
- Een beschrijving van de aanwezigheid van beschermde soorten (hoofdstuk 4).
- Een beoordeling van de effecten op beschermde soorten (hoofdstuk 5).

In bijlage 2 wordt een overzicht gegeven van de gebruikte definities en afkortingen.

2. BESCHERMDE PLANTEN- EN DIERSOORTEN

2.1 Wet natuurbescherming

Per 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht geworden. Deze wet integreert de Flora- en faunawet, Boswet en Natuurbeschermingswet 1998 tot één wet. Deze wet implementeert tevens de Vogel- en Habitatrichtlijn en andere verdragen in het nationaal natuurbeschermingsrecht. Het bevoegd gezag is Gedeputeerde Staten van de Provincie(s) waar een project wordt gerealiseerd. Gedeputeerde Staten kunnen deze bevoegdheid ook overdragen conform lid 7 van deze wet. De nieuwe Wet natuurbescherming sluit aan bij de internationale kaders zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn. De soortbescherming richt zich dan ook primair op de bescherming van plant- en diersoorten die genoemd zijn in deze richtlijnen.

Daarnaast is een deel van de soorten van de Rode Lijst (zie paragraaf 2.3) beschermd via de nieuwe Wet natuurbescherming. Tevens geldt voor alle soorten de algemene zorgplicht, zoals deze ook al gold onder de Flora- en faunawet.

Indien een plan resulteert in negatieve beïnvloeding van een soort of soorten kan ontheffing worden verleend conform artikel 3.3 van de Wet natuurbescherming voor soorten van artikel 3.1 en 3.2 (Vogelrichtlijnsoorten). Ontheffing kan worden verleend conform artikel 3.8 van de Wet natuurbescherming voor soorten van artikel 3.4 en 3.6 (Habitatrichtlijnsoorten). De criteria voor ontheffingsverlening voor deze soorten zijn identiek aan die van de Flora- en faunawet omdat de ontheffingsgronden van de Vogel- en Habitatrichtlijn gelijk zijn gebleven. Het nationaal recht staat het niet toe om hiervan af te wijken.

Provincies kunnen voor de nationaal beschermde soorten een algemene vrijstelling verlenen. In de provincie zuid-Holland wordt voor een aantal soorten vrijstelling verleend in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden. Het betreft onder andere aardmuis, bastaardkikker, bosmuis, bruine kikker, dwergmuis, dwergspitsmuis, egel, gewone bosspitsmuis, gewone pad, haas, huisspitsmuis, kleine watersalamander, konijn, meerkikker, ree, rosse woelmuis, veldmuis, vos en woelrat.

2.2 Rode lijst

De Rode lijst met bedreigde soorten is eind 2004 gepubliceerd in de Staatscourant en voor een deel in 2009 herzien. Aan de op deze lijst genoemde soorten komt bescherming toe voor zover zij vallen onder het beschermingsregime van de Wet natuurbescherming.

Tussen de Wet natuurbescherming en de Rode lijsten bestaat geen formele relatie. Alleen op basis van "gunstige staat van instandhouding" kunnen bij beschermde Rode lijstsoorten "zwaardere" randvoorwaarden gelden ten aanzien van mitigerende en compenserende maatregelen dan voor algemene soorten. Zo zal het bij zeer algemeen voorkomende soorten die gering afnemen in aantal (Rode lijstsoort met het criterium gevoelig) relatief eenvoudig zijn om aan te tonen dat de "gunstige staat van instandhouding" niet in het geding komt. Voor soorten met een beperkt verspreidingsbeeld en die afnemen in aantal (soorten van de Rode lijst met het criterium bedreigd of ernstig bedreigd) is een uitgebreide effectenstudie wenselijk. Voor deze soorten geldt namelijk de zorgplicht. Deze zorgplicht houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild levende dieren, inclusief hun leefomgeving en voor alle planten en hun groeiplaats. Dit artikel is derhalve ook gericht op het vermijden van doden en verwonden van algemene soorten. Op deze manier wordt nader invulling gegeven aan de bescherming van soorten die in aantal en/of verspreiding afnemen.

3. METHODE

Op maandag 8 mei 2017 is een bezoek gebracht aan het plangebied en de directe omgeving. Gedurende dit bezoek is dit gebied en de directe omgeving beoordeeld op het mogelijk voorkomen van beschermde planten- en diersoorten. Dit vond plaats aan de hand van aanwezige ecotopen en sporen. Hiertoe zijn tevens de daken geïnspecteerd. Er is beperkt gebruik gemaakt van bestaande verspreidingsgegevens om het (potentieel) voorkomen van beschermde soorten te bepalen omdat deze via o.a. Waarneming.nl worden beheerd voor een veel groter gebied (kilometerhok 89, 473). Aanwezige gegevens hebben daarnaast voornamelijk betrekking op vogels en van vogels is onbekend of dit nestelende vogels zijn of doortrekkers / zwervende dieren. Overige waarnemingen worden tevens bewaard voor een groot gebied, namelijk op kilometerniveau zoals weergegeven op www.telme.nl. en op een nog groter schaalniveau in verspreidingsatlassen. Wel is intensief gebruik gemaakt van de (verkennende) onderzoeken die uitgevoerd zijn in het kader van de modernisering van de Hotels van Oranje (Adviesbureau Mertens, 2014a, b, 2016).

4. RESULTAAT INVENTARISATIE EN BEOORDELING

4.1 Bestaande gegevens

In 2014 is een verkennend onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van vleermuizen en vogels (Adviesbureau Mertens, 2014a). Uit dit onderzoek bleek dat het voorkomen van vleermuizen en vogels in het noordelijk deel niet kon worden uitgesloten. In de overige delen kon het voorkomen van vleermuizen en vogels worden uitgesloten. Op grond hiervan is in 2014 een gericht onderzoek uitgevoerd in het noordelijk deel (Adviesbureau Mertens, 2014b). Dit onderzoek betreft een onderzoek over verschillende seizoenen en per seizoen meerdere onderzoeksronden. Uit dit onderzoek bleek dat er geen vleermuizen en vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen verbleven in de noordelijke gebouwen. In 2016 is vervolgens nog een gebied aan de Golfweg gecontroleerd op het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten (Adviesbureau Mertens, 2016). Hieruit kwamen geen aandachtspunten naar voren, gelet op beschermde soorten. Aanvullend onderzoek in dit gebied was derhalve niet noodzakelijk en derhalve niet uitgevoerd.

4.2 Flora

Het herstructureringsgebied is voor een groot deel verhard (bestrating en bebouwing). Voor het andere deel bestaat het uit tuinen en cultuurgroen. Het voorkomen van beschermde planten wordt derhalve uitgesloten. Gedurende het verkennend veldonderzoek op maandag 8 mei 2017 zijn geen beschermde plantensoorten of resten van beschermde plantensoorten vastgesteld. Op grond hiervan wordt het voorkomen van beschermde plantensoorten uitgesloten.

4.3 Vleermuizen

Getoetst is op de verschillende functies die het herstructureringsgebied kan hebben voor vleermuizen. Dit betreft plaatsen waar vleermuizen kunnen verblijven (verblijfplaatsen zoals kolonie-, paar- en winterverblijfplaatsen), vaste routen tussen verblijfplaatsen in de zomer en winter; respectievelijk vlieg- en migratierouten en plaatsen en gebieden waar vleermuizen foerageren.

Het voorkomen van verblijfplaatsen zoals kolonie-, paar- en overwinteringsplaatsen van vleermuizen kan niet worden uitgesloten. In de bebouwing zijn op enkele plaatsen in het noordelijk deel openingen vastgesteld waarin vleermuizen kunnen verblijven.

De bebouwing vormt een lijnvormig landschapselement waarop vleermuizen zich kunnen oriënteren. De bebouwing kunnen vleermuizen gebruiken als begeleidend element in een eventuele vliegroute. De bebouwing wordt gedeeltelijk gesloopt waardoor vleermuizen zich, in ieder geval in de aanlegfase, niet of minder goed kunnen oriënteren. Effecten op vliegroutes kunnen derhalve niet op voorhand worden uitgesloten.

Het voorkomen van migratieroutes wordt uitgesloten omdat grootschalige landschapselementen zoals dijken en rivieren niet voorkomen in het herstructureringsgebied of aansluiten op het herstructureringsgebied.

Met de realisatie van de plannen zal het gebied niet van vorm veranderen, gelet op de foerageermogelijkheden van vleermuizen. Mogelijk foerageert er gewone dwergvleermuis en laatvlieger. Met de herstructurering gaat al het groen van de tuinen en het cultuurgroen in de openbare perken

verloren. Effecten op de foerageermogelijkheden van vleermuizen kunnen derhalve niet op voorhand worden uitgesloten.

De resultaten van bovenstaande analyse voor vleermuizen komt overeen met die uit eerdere onderzoeken (2014).

4.4 Overige zoogdieren

Gelet op de aanwezige ecotopen van het herstructureringsgebied en de geografische ligging (zie Broekhuizen ea, 2016) wordt het voorkomen van internationaal beschermde overige zoogdieren uitgesloten. Tevens wordt het voorkomen van nationaal beschermde soorten uitgesloten omdat geschikte ecotopen ontbreken.

4.5 Broedvogels

De aanwezigheid van broedvogels in de noordelijke bebouwing is mogelijk. In enkele openingen zou gierzwaluw kunnen broeden. De Wet natuurbescherming ziet toe op de bescherming van gebruikte nesten en nesten die jaarrond of jaarlijks worden gebruikt; deze zijn ook buiten het broedseizoen beschermd. De gierzwaluw is een trekvogel die jaarlijks op het zelfde nest terugkomt. De verblijfplaatsen van deze vogels zijn ook buiten het broedseizoen beschermd. Het voorkomen van overige broedvogels zoals de huismus wordt uitgesloten omdat geschikte nestelmogelijkheden (dakpannen) ontbreken. Het gebouwtje met dakpannen aan de boulevard is ongeschikt omdat dakpannen ver doorlopen tot in de dakrand.

Plaatselijk kunnen algemene broedvogels broeden zoals merel, heggemus en winterkoning. In verband met het voorkomen van algemene broedvogels is het noodzakelijk om de eventueel te rooien groen buiten het broedseizoen te rooien of op een manier te werken dat de vogels niet tot broeden komen. Op deze manier kan worden voorkomen dat verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden.

Op de daken ontbreekt het aan broedende meeuwen. Gedurende het verkennend veldonderzoek op maandag 8 mei 2017 zijn namelijk geen nesten van meeuwen vastgesteld. Tevens is geen territoriaal gedrag aangetroffen.

4.6 Amfibieën

Gelet op de aanwezige ecotopen van het herstructureringsgebied, de geografische ligging (zie Ravon.nl, Creemers & Delft, 2009) en de ligging in bebouwd gebied, wordt het voorkomen van amfibieën uitgesloten.

4.7 Vissen

Door het ontbreken van oppervlaktewater in en rond het herstructureringsgebied, wordt het voorkomen van vissen uitgesloten.

4.8 Reptielen

Gezien de huidige aanwezige ecotopen van het herstructureringsgebied ten opzichte van de verspreiding van reptielen (zie Ravon.nl, Creemers & Delft, 2009) en de ligging in de stad, kan de aanwezigheid van reptielen worden uitgesloten.

4.9 Overige

Gezien de huidige aanwezige ecotopen kan de aanwezigheid van beschermde ongewervelden (o.a. diverse soorten dagvlinders en libellen) worden uitgesloten. Nationaal beschermde dagvlinders en libellen komen alleen voor in specifieke ecotopen.

5. SAMENVATTENDE CONCLUSIE

Er is het voornemen voor de modernisering van de Hotels van Oranje te Noordwijk. Deze activiteit zou kunnen samen gaan met effecten op beschermde planten- en diersoorten. Op grond hiervan is een actualiserend verkennend veldonderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde soorten.

In verband met het voorkomen van algemene broedvogels is het van belang om rooiwerkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren of te werken op een manier dat vogels niet tot broeden komen (vooraf rooien beplantingen / vogelverschrikkers gebruiken).

Verder is er een kleine kans op het voorkomen van vleermuizen en broedvogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (gierzwaluw) in de noordelijke bebouwing, effecten op deze soortgroepen kunnen dan ook niet worden uitgesloten. De bebouwing zou daarnaast kunnen functioneren als begeleidend element in een eventuele vliegroute van vleermuizen. Op grond hiervan is in 2014 een gerichte inventarisatie uitgevoerd. Dit onderzoek is enigszins gedateerd (ongeveer 3 jaar houdbaar op grond van wettelijke uitspraken). Op grond hiervan is een gerichte actualiserende veldinventarisatie van belang om eventuele effecten en maatregelen op een adequate manier in te kunnen schatten. Pas na afronding van deze inventarisatie kan worden bepaald of verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden en of ontheffing van de Wet natuurbescherming is vereist. Een dergelijk onderzoek is opgestart door onderhavig bureau. De kans op verandering in de situatie ten opzichte van 2014 is echter klein en eventueel te nemen maatregelen zullen bestaan uit het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen. Binnen het plangebied zijn daartoe voldoende mogelijkheden.

Voor overige soort(groep)en is het plangebied verder volledig ongeschikt. Vleermuizen kunnen gewoon blijven foerageren in en rond het plangebied gedurende de aanleg- en gebruiksfase.

Op grond van bovenstaande analyse is het aannemelijk dat het plan ten uitvoer kan worden gebracht; de Wet natuurbescherming beïnvloedt de uitvoerbaarheid van het plan van de Hotels van Oranje te Noordwijk niet negatief. Uit het aanvullend onderzoek zal blijken of maatregelen noodzakelijk zijn.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

Literatuur

- Adviesbureau Mertens, 2014a. Notitie Resultaten veldbezoek vleermuizen en vogels Hotels van Oranje te Noordwijk. Wageningen, 1-5.
- Adviesbureau Mertens, 2014b. Vleermuizen en broedvogels ter plaatste van en direct rond de Hotels van Oranje te Noordwijk. Wageningen, 1-12.
- Adviesbureau Mertens, 2016. Quick scan Flora- en faunawet Golfweg 19 te Noordwijk. Wageningen, 1-11.
- Broekhuizen, S., Spoelstra, K., Thissen, J.B.M., 2016. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Nationaal Natuurhistorisch Museum Leiden, VZZ, Nijmegen, 1-348.
- Creemers, C.M., Delft, J., 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nijmegen, 1-476.
- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad den Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van den van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Gerstmeier, R., Romig, T., 1997. Zoetwatervissen van Europa, Tirion, Baarn, 1-368.
- Herder, Kranenbarh, J., Hoozeboom, D.M., Hammers, J., Dekker, K., 2012. Atlas van de Noord-Hollandse vissen. Ravon, Nijmegen, 188.
- Hustings, F., Vergeer, J.W., Eekelder, P., 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nationaal Natuurhistorisch Museum Leiden, SOVON, Beek-Upbergen, 1-584.
- Limpens, H., Mostert, K., Bongers, W., 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen. KNNV, Utrecht, 1-260.
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Dienst Regelingen, 2009a. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Ministerie van ELI (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Dienst Regelingen, 2009b. Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Ministerie van ELI (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2004. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2009. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1998. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten en diersoorten (Flora en Faunawet). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 402, 1-37.
- Sluis, M. 2016. Rapport betreffende een flora- en faunaonderzoek Van der Woudestraat 1a te Warmond. Rapport IDDS, met kenmerk 1608J534/RSL/rap1.1.
- SOVON, 1987. Atlas van de Nederlandse broedvogels.
- Nie, H.W. de, 1996. Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen. Media Publishing, Doetinchem, 1-151.
- Spikmans, F, Jong, T. de, 2006. Het waarnemen van zoetwatervissen, Nijmegen, 1-55.

Website

- www.ravon.nl
- www.waarneming.nl
- www.sovon.nl
- www.telmee.nl
- www.zoogdiervereniging.nl

BIJLAGEN

1. PLANGEBIED

2. BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een vleermuis al roepend rondvliegt in de herfst en die doorgaans wordt verdedigd tegen andere mannetjes.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute) of een route in een andere tijd; bijvoorbeeld tussen foerageerplaatsen.
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij winderig en koud weer, oriëntatie in verband met de echolokatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Vorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwermt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hibernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en

temperatuurwisselingen zijn nihil.

Zomerverblijfplaats Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

Postbus 367
6700 AJ Wageningen
Tel: 0317-428694
Fax: 0317-450601